

ROM PO DROM

Pierwsze w Polsce pismo Romów

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

KWARTALNIK
3/2022

SPIS TREŚCI

<i>Od redakcji</i>	3
<i>Wydarzenia</i>	4
<i>Romowie, Polska, Świat</i>	8
<i>Romskie osobowości</i>	24

Redaktor naczelny: Karolina Kwiatkowska
Opracowanie graficzne:
Organizowanie kursów i szkoleń
Zespół redakcyjny:
Nakład 500 szt.- egzemplarz bezpłatny

OD REDAKCJI

2 sierpnia Romowie upamiętnią przodków zgładzonych przez Niemców

Do Auschwitz pierwsi Romowie trafili 9 lipca 1941 r. Tego dnia jednostka niemieckiej policji kryminalnej w Katowicach skierowała do obozu dziewięciu więźniów, wśród których znajdowało się dwóch polskich Romów.

W grudniu 1942 r. zwierzchnik SS Heinrich Himmler rozkazał, by Cyganie z Rzeszy i terenów okupowanych zostali osadzeni w obozach koncentracyjnych. Trzy miesiące później w Auschwitz II-Birkenau powstał dla nich tzw. obóz rodzinny. Liczył 32 baraki mieszkalne i sześć sanitarnych. Niemcy deportowali do niego Romów z czternastu państw. Więzione były całe rodziny. W obozie dziesiątkowały ich choroby i głód. Między 26 lutego 1943 r. a 21 lipca 1944 r. do Zigeunerlager deportowano blisko 21 tys. osób.

Liczba ta nie uwzględnia około 1,7 tys. Romów z Białegostoku. Jako podejrzani o tyfus plamisty trafili wprost do komór gazowych.

został zlikwidowany w nocy z 2 na 3 sierpnia 1944 r. Do komory gazowej trafili wszyscy żyjący - 4,2-4,3 tys. osób. Ich ciała spłonęły w dołach paleniskowych przy V krematorium.

Ogółem w Auschwitz zginęło ok. 21 tys. Romów. Pod względem liczby ofiar stanowią oni trzecią grupę po Żydach i Polakach. W wyniku prześladowań i terroru w czasach istnienia III Rzeszy śmierć poniosła około połowa populacji romskiej, zamieszkującej obszary okupowane przez Niemców.

WYDARZENIA ...

Przedstawiciele społeczności romskiej, głównie z południowej Polski, pielgrzymowali 17 września do sanktuarium bł. Karoliny w Zabawie w ramach 36. Ogólnopolskiej Pielgrzymki Romów. Pierwszym punktem programu pielgrzymki było spotkanie przy domu błogosławionej w Wał-Rudzie oraz uczestnictwo w nabożeństwie Drogi Krzyżowej szlakiem jej męczeństwa.

Uczestnicy pielgrzymki przeszli następnie w barwnym korowodzie do sanktuarium w Zabawie, gdzie uczestniczyli w Mszy św., której przewodniczył abp Henryk Nowacki.

W homilii przypomniał, że jako nuncjusz apostolski na Słowacji miał okazję wiele razy spotykać się z tamtejszą społecznością romską i razem z nią się modlić. Zachęcał do wierności Bogu, nauce Kościoła i dawaniu świadectwa wiary w swoich społecznościach i rodzinach. - Wielu z was spotygam w Tarnowie i zawsze odnosicie się z życzliwością, chwając Pana Boga, nie ukrywając swojej przynależności do Kościoła. Trwajcie mocni w wierze, ale i chrońcie swoją bogatą tradycję, zachowując ją dla następnych pokoleń - mówił arcybiskup.

Hierarcha udzielił sakramentu bierzmowania 10 osobom. Pobłogosławił też Katarzynę i Toniego, którzy zawarli w zabawskim sanktuarium związek małżeński.

- Jesteśmy z Jasła i cieszymy się, że możemy tutaj sobie ślubować. Prosimy o Boże błogosławieństwo, wytrwanie w podjętej decyzji, o życie zgodne z wiarą - mówią młodzi.

Po Mszy św. odbyła się prezentacja kultury romskiej. Organizator pielgrzymki ks. Stanisław Opocki, krajowy duszpasterz Romów, podkreśla, że pielgrzymka jest okazją do spotkania, modlitwy, umocnienia w wierze i integracji społeczności romskiej. - Tradycją naszych pielgrzymek jest to, że podczas Mszy św. są udzielane także inne sakramenty, jeszcze bardziej umacniające przyjmujących je Romów z Kościołem i Jezusem - mówi duszpasterz.

Miło nam poinformować o nowym programie wspierającym Obywateli Ukraińskich Pochdzenia Romskiego uciekających przed wojną. Działania koordynujące i organizacyjne. Wspólne spotkanie IOM- org.ds migracji oraz Centralnej Rady Romów w Polsce. Realizacja projektu do Grudnia 2022

Nie żyje Bajram Haliti ur. 21 maja 1955 w Gnjilane , FPR Jugosławia) jest autorem z Kosowa. Jego książki zdobyły wiele nagród, w tym kilka nagród na corocznym konkursie "Amico Rom" we Włoszech . Jego prace znalazły się w 1998 r. w The Roads of Roma: A PEN Anthology of Gypsies Writers . Poliglota , który wykładał w całej Europie i Stanach Zjednoczonych, był redaktorem magazynu Ahimsa („Nonviolence”), poświęconego tematyce romskiej i serbskiej. Związany ze Światową Unią Romów -International Romani Union RIP.1955-2022

WYDARZENIA ...

7-ego Lipca odbyło się spotkanie z panem Wojciechem Bakunem – Prezydentem Miasta Przemyśl. Centralna Rada Romów w Polsce konsultowała sytuację Romów w Polsce oraz sytuację społeczności ukraińskiej. Wspólna strategia, wspólny Dialog Międzykulturowy to najważniejsze tematy dyskusji.

Ignorowanie, wydawanie mniejszej liczby ubrań czy żywności, oskarżenia o kradzież, wreszcie odmawianie dostępu do ośrodków recepcyjnych i punktów pomocowych. To doświadczenie uchodźców i uchodźczyń romskich z Ukrainy w Polsce.

Mimo ogromnej pomocy, jaką społeczeństwo polskie i władze zaoferowali osobom uciekającym przed wojną w Ukrainie, nie wszyscy otrzymują tę pomoc w równym stopniu. Chociaż uciekają przed tą samą wojną, Romowie i Romki, z powodu silnych stereotypów i niechęci, stali się uchodźcami „drugiej kategorii”.

Organizacje pozarządowe działające na rzecz Romów i Romek alarmują o podwójnych standardach względem społeczności romskiej z Ukrainy. O dyskryminacji w ośrodkach recepcyjnych Amnesty International usłyszała również od tych, którzy jej doświadczyli. Stereotypy dotyczące Romów i Romek są silnie zakorzenione w świadomości społeczeństwa polskiego i europejskiego. Niejednokrotnie też powielane są przez stronę rządową.

Wpływa to na gorsze traktowanie uchodźców i uchodźczyń romskich w krajach przyjmujących osoby uciekające z Ukrainy.

Władze powinny dołożyć wszelkich starań, by Romowie i Romki spotkali się w Polsce z takim samym przyjęciem i wsparciem, jak pozostali uchodźcy i uchodźczynie z Ukrainy. Konieczne jest nagłaśnianie problemu dyskryminacji oraz przeprowadzanie szkoleń antydyskryminacyjnych dla wszystkich osób pracujących z tymi, którzy uciekli z Ukrainy do Polski.

Społeczność romska to grupa szczególnie wrażliwa na marginalizację, stygmatyzację i wrogość. Powinna zostać objęta szczególną opieką i wsparciem, zwłaszcza w sytuacji uchodźczej. Nie można ignorować trudności, z jakimi się mierzy i zamykać oczu na to, jak jest traktowana.

Sprawozdanie z realizacji Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030 w 2021 r.

Opracowany dokument stanowi opis najważniejszych działań realizowanych w 2021 r. w ramach rządowego Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030 prezentowanych w czterech obszarach zwanych w Programie integracji „dziedzinami interwencji”.

Analiza danych zebranych na potrzeby sporządzenia niniejszego Sprawozdania pozwala na wypracowanie wniosków i rekomendacji służących poprawie jakości udzielanego wsparcia osobom wskazanym w dokumencie, jak również poprawie skuteczności oddziaływań prowadzonych przez podmioty zaangażowane w realizację Programu integracji. Prawidłowa realizacja działań daje gwarancję na wzrost wskaźnika integracji społecznej i obywatelskiej Romów.

Więcej informacji na stronie gov.pl Ministerstwo Spraw Mniejszości i Administracji

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

Eksperci o pomocy społecznej i społeczności romskiej

Podwórkowe twierdze, rozwój usług społecznych w samorządzie, wyzwania związane z uchodźcami z Ukrainy, integracja społeczna i obywatelska Romów w Polsce, wsparcie dzieci romskich w systemie oświaty – te między innymi tematy będą poruszane podczas konferencji, która odbywa się w Poznaniu.

Przez trzy dni, od 5 do 7 września 2022, Poznań gości uczestników konferencji, której organizatorem jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we współpracy ze Stowarzyszeniem Samorządowych Ośrodków Pomocy Społecznej FORUM. Wezmą w niej udział pracownicy ośrodków pomocy z całego kraju, a wśród prelegentów będą przedstawiciele Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Centralna Rada Romów w Polsce, Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji czy MOPR-u

– Pierwszy dzień konferencji został poświęcony zagadnieniom związanym z pomocą społeczną – mówi Anna Krakowska, dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu. – Nasze pracownice opowiedzą, jak w praktyce wygląda aktywizowanie lokalnych społeczności.

W programie jest też na przykład panel dyskusyjny z udziałem ekspertów, dotyczący wyzwań i perspektyw wsparcia obywateli Ukrainy.

– We wtorek zaproszeni eksperci przybliżą uczestnikom elementy kultury romskiej, opowiedzą o migracjach polskich Romów czy omówią, jak w mediach przedstawiani są rumuńscy Romowie – zapowiada dyrektor Krakowska.

Swoimi doświadczeniami podzielą się Paulina Krzysik i Paulina Piórkowska, asystentki edukacji dzieci romskich w Poznaniu.

– Dzieci romskie mają ogromną potrzebę i chęć nauki – twierdzi Paulina Krzysik, asystentka edukacji dzieci romskich. – Są niezwykle ciekawe innych, szukają kontaktu z rówieśnikami. Cieszą się, gdy mogą pójść do szkoły. Te, które mają starsze rodzeństwo w szkole, dopytują mnie, kiedy one będą mogły dołączyć do siostry czy brata. Natomiast na wtorkowe popołudnie zaplanowano dyskusję o wyzwaniach i możliwości interdyscyplinarnej współpracy, którą poprowadzi Katarzyna Czarnota, doktorantka na Wydziale Socjologii UAM. – Potrzebna jest wielostronna edukacja o mechanizmach, które działają wobec tej społeczności, a nie tylko o opisywaniu jej – uważa Katarzyna Czarnota. I dodaje, że Romów postrzegamy, jako jednorodną grupę. – A tak nie jest. To zróżnicowana mniejszość Europy. Romowie pochodzą z różnych krajów, rozmawiają różnymi językami, mają zróżnicowaną kulturę. Nie możemy mówić

o jednej grupie Romów.

Zapowiadają się bardzo ciekawe merytorycznie wydarzenia.

Drugi dzień konferencji zostały sfinansowane z zadania „Konferencja edukacyjna. Społeczność romska 2022” w ramach rządowego „Programu Integracji Społecznej i Obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030”.

Patronat honorowy nad konferencją objął Prezydent Miasta Poznania

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

Konferencja edukacyjna „Społeczność romska - tradycja i współczesność”.

23 września br. w Lublinie odbyła się IV edycja konferencji edukacyjnej „Społeczność romska - tradycja i współczesność”. Wydarzenie jest organizowane z dotacji MSWiA w ramach Programu Integracji Społecznej i Obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021 - 2030.

Wydarzenie realizowane przez Wydział Inicjatyw i Programów Społecznych Urzędu Miasta Lublin jest okazją do spotkania i wymiany doświadczeń przez przedstawicieli różnych podmiotów działających na rzecz romskiej mniejszości etnicznej. Uczestniczą w nim, m.in.: asystenci edukacji romskiej, przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej oraz działacze romscy. W IV edycji konferencji brali udział przedstawiciele organizacji z Bydgoszczy, Maszkowic, Szczecinka, Pabianic oraz Wałbrzycha. Praktycy pracy w środowisku romskim - pracownicy oświaty, pomocy społecznej, duszpasterze - dyskutowali na temat wyzwań i możliwości rozwoju edukacji dzieci i młodzieży romskiej w ujęciu krajowym i międzynarodowym. Konferencja zyskała uznanie zarówno uczestników, jak i podmiotu finansującego, ze względu na wysoki poziom merytoryczny i organizacyjny. Stała się też inspiracją dla innych miast w kraju do organizacji wydarzeń o podobnym charakterze. Uczestnicy spotkania otrzymali materiały edukacyjne sfinansowane przez MSWiA.

To nie są „hordy” Romów!

Wiceprezes Centralnej Rady Romów w Polsce, wiceprezydent Światowej Organizacji Romów Karol Kwiatkowski oraz sekretarz Centralnej Rady Romów w Polsce Karolina Kwiatkowska byli gośćmi prezydenta Przemyśla Wojciecha Bakuna. Ich wizyta miała bezpośredni związek z internetowym wpisem radnego niezależnego, honorowego członka Klubu Radnych Wspólnie dla Przemyśla Marcina Kowalskiego, który napisał m.in., że nadszańskie miasto zaczęły niedawno odwiedzać tzw. hordy Romów ukraińskich.

Radny niezależny na jednym ze swoich profili na Facebooku (Marcin Kowalski – Radny miasta Przemyśla) pomieścił następujący wpis: „W ostatnim czasie rzuciło mi się w oczy, ale chyba nie tylko mi, że zaczęły odwiedzać Przemyśl tzw. hordy Romów ukraińskich... Proceder polega na tym, że Romowie, w większości kobiety z małutkami dziećmi są przywożone do Polski w jednym celu, aby uzyskać nr PESEL, który służy, żeby otrzymać wszystkie przyznawane przez Polski rząd świadczenia, 300 zł MOPS, 500+ ZUS na każde dziecko, 700 zł KOR (zakupy). Po załatwieniu wszystkich formalności Romowie opuszczają nasz kraj, wracając na Ukrainę i czekają spokojnie na fundusze z Polski, które przychodzą na konto założone wcześniej podczas załatwiania tzw. formalności... (...)

PROJEKT REZOLUCJI w sprawie sytuacji Romów mieszkających w osiedlach w UE

Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie sytuacji Romów mieszkających w osiedlach w UE (2022/2662(RSP))

Parlament Europejski,

- uwzględniając Traktat o Unii Europejskiej, Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej,
- uwzględniając Europejską kartę społeczną,
- uwzględniając europejską konwencję praw człowieka,
- uwzględniając Powszechną deklarację praw człowieka,
- uwzględniając ramy prawne Rady Europy dotyczące ochrony mniejszości, orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w szczególności w sprawie jawnie dyskryminujących praktyk segregacji edukacyjnej romskich dzieci, oraz orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości,
- uwzględniając dyrektywę Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzającą w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne[1] (dyrektywa o równości rasowej),
- uwzględniając dyrektywę Rady 2000/78/WE z 27 listopada 2000 r. ustanawiającą ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy[2],

- uwzględniając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów uchylającą niektóre dyrektywy[3] (dyrektywę ramową w sprawie odpadów),
- uwzględniając decyzję ramową Rady 2008/913/WSiSW z dnia 28 listopada 2008 r. w sprawie zwalczania pewnych form i przejawów rasizmu i ksenofobii za pomocą środków prawnokarnych[4],
- uwzględniając Agendę ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030,
- uwzględniając Europejski filar praw socjalnych oraz komunikat Komisji z 4 marca 2021 r. w sprawie planu działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych (COM/2021/0102),
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie strategii UE w dziedzinie integracji Romów[5],
- uwzględniając swoją rezolucję z 10 grudnia 2013 r. w sprawie aspektów płci w kontekście unijnych ram dotyczących krajowych strategii integracji Romów[6],
- uwzględniając swoją rezolucję z 12 lutego 2019 r. w sprawie konieczności wzmocnienia strategicznych unijnych ram dotyczących krajowych strategii integracji Romów po 2020 r. i bardziej zdecydowanej walki z antycygańskością[7],
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie europejskiej strategii na rzecz osób niepełnosprawnych na okres po roku 2020[8],
- uwzględniając swoją rezolucję z 17 września 2020 r. pt. „Wdrażanie krajowych strategii integracji Romów: zwalczanie negatywnych postaw wobec osób pochodzenia romskiego w Europie”[9],
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 21 stycznia 2021 r. w sprawie powszechnego dostępu do godnych i przystępnych cenowo mieszkań[10],
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 11 marca 2021 r. w sprawie praw dziecka w świetle strategii UE na rzecz praw dziecka[11],
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 7 kwietnia 2022 r. w sprawie ochrony w UE dzieci i młodzieży uciekających przed wojną w Ukrainie[12],
- uwzględniając komunikat Komisji z 4 grudnia 2018 r. pt. „Sprawozdanie z oceny Unijnych ram dotyczących krajowych strategii integracji Romów do 2020 r.” (COM(2018)0785),

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

- uwzględniając Drugie badanie Unii Europejskiej na temat mniejszości i dyskryminacji (EU-MIDIS II) opracowane przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA),
- uwzględniając ramy monitorowania FRA unijnych ram strategicznych na rzecz równouprawnienia, włączenia społecznego i udziału Romów,
- uwzględniając biuletyn FRA z 29 września 2020 r. pt. „Coronavirus pandemic in the EU – Impact on Roma and Travellers” [Pandemia koronawirusa w UE – wpływ na Romów i Trawelerów],
- uwzględniając oświadczenie FEANTSA (Europejskiej Federacji Organizacji Krajowych Pracujących z Osobami Bezdomnymi) z 26 października 2020 r. pt. „The Housing Situation for Roma in the EU Remains Difficult” [Sytuacja mieszkaniowa Romów w UE pozostaje trudna],
- uwzględniając briefing Europejskiej Sieci ds. Bezpieczeństwa z 10 marca 2022 r. pt. „Stateless people and people at risk statelessness forcibly displaced from Ukraine” [Bezpaństwowcy i osoby zagrożone bezpaństwowością przesiedlone z Ukrainy],
- uwzględniając stanowisko UNICEF z czerwca 2012 r. pt. „The Right of Roma Children to Education” [Prawo dzieci romskich do edukacji],
- uwzględniając sprawozdanie specjalne nr 14/2016 Europejskiego Trybunału Obrachunkowego z 28 czerwca 2016 r. pt. „Unijne inicjatywy polityczne i wsparcie finansowe na rzecz integracji Romów – w ostatnim dziesięcioleciu osiągnięto istotne postępy, potrzebne są jednak dodatkowe działania w terenie”,
- uwzględniając komunikat Komisji z 18 września 2020 r. pt. „Unia równości: Unijny plan działania przeciwko rasizmowi na lata 2020–2025” (COM(2020)0565),
- uwzględniając sprawozdanie Komisji z 7 października 2020 r. pt. „Unia równości: unijne ramy strategiczne na rzecz równouprawnienia, włączenia społecznego i udziału Romów” (COM(2020)0620),
- uwzględniając komunikat Komisji z 24 listopada 2020 r. zatytułowany „Plan działania na rzecz integracji i włączenia społecznego na lata 2021–2027” (COM(2020)0758),
- uwzględniając zalecenie Rady z 12 marca 2021 r. w sprawie równouprawnienia, włączenia i partycypacji Romów[13],
- uwzględniając komunikat Komisji z 24 marca 2021 r. pt. „Strategia UE na rzecz praw dziecka” (COM(2021)0142),

- uwzględniając zalecenie Rady (UE) 2021/1004 z dnia 14 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia europejskiej gwarancji dla dzieci[14],
- uwzględniając komunikat Komisji z 5 marca 2020 r. pt. „Unia równości: strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025” (COM(2020)0152),
- uwzględniając komunikat Komisji z 3 marca 2021 r. zatytułowany „Unia równości: strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030” (COM(2021)0101).
- uwzględniając wniosek Komisji dotyczący dyrektywy Rady w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania osób bez względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną (COM(2008)0426),
- uwzględniając dyrektywę Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami[15] („dyrektywa w sprawie tymczasowej ochrony”),
- uwzględniając pytania wymagające odpowiedzi ustnej skierowane do Rady i Komisji w sprawie sytuacji Romów mieszkających w osiedlach w UE (O-000022/2022 – B90000/2022 i O000023/2022 – B90000/2022),
- uwzględniając art. 136 ust. 5 i art. 132 ust. 2 Regulaminu,
- uwzględniając projekt rezolucji Komisji Zatrudnienia i Spraw Socjalnych,
 - A. mając na uwadze, że wartości UE panują w społeczeństwie, w którym szanuje się różnorodność, pluralizm, niedyskryminację, tolerancję, sprawiedliwość, solidarność i równouprawnienie płci; mając na uwadze, że państwa członkowskie są szczególnie odpowiedzialne za zagwarantowanie tych wartości wszystkim ludziom, w tym Romom;
 - B. mając na uwadze, że „Romowie” to termin ogólny obejmujący wiele różnych ludów pochodzenia romskiego, takich jak Romowie, Sinti, Kale, Romaniszels i Bojasze/Rudari; mając na uwadze, że obejmuje ono również takie grupy, jak Aszkale, Egipcjanie, Jenisze, Domowie, Lomowie, Roma i Abdalowie oraz społeczności wędrownie, w tym etniczną grupę Trawelerów i ludność określaną terminem administracyjnym „ludzie drogi” („gens du voyage”), a także osoby, które identyfikują się jako Cyganie,
 - C. mając na uwadze, że Romowie stanowią największą mniejszość etniczną w Europie; mając na uwadze, że niedopuszczalnie wielu Romów w Europie nadal żyje w ubóstwie i jest

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

wykluczonych społecznie, przy czym mieszkają oni na wyjątkowo niepewnych, niebezpiecznych i przeludnionych obszarach wiejskich i miejskich, na których występuje zjawisko segregacji; mając na uwadze, że problem Romów mieszkających w osiedlach nie ogranicza się do jednego kraju, a zatem jest to zjawisko europejskie i jako takim należy się nim zająć; mając na uwadze, że segregacja przestrzenna jest główną przyczyną nierównego dostępu do opieki zdrowotnej, opieki nad małymi dziećmi i wczesnej edukacji, zatrudnienia oraz podstawowych usług, w tym dróg, zaopatrzenia w wodę, urządzeń sanitarnych i kanalizacyjnych, elektryczności i usług zbierania odpadów, a także że powoduje ona wzajemne wzmocnienie tych zjawisk; mając na uwadze, że ma ona nie tylko konsekwencje fizyczne i gospodarcze, ale także psychologiczne i socjologiczne, zarówno dla jednostek, jak i społeczności; mając na uwadze, że ubóstwo międzypokoleniowe w osiedlach romskich ma charakter społeczno-gospodarczy oraz znacząco wpływa na zdrowie fizyczne i psychiczne, dobrostan i szanse życiowe Romów, a także na możliwość korzystania przez nich z przysługujących im podstawowych praw człowieka;

D. mając na uwadze, że w przypadku Romów odnotowuje się wyższe wskaźniki niskiej intensywności pracy, niepewności zatrudnienia i bezrobocia oraz że często pracują oni w ramach nietypowych lub niepewnych form zatrudnienia, co utrudnia im dostęp do systemów na wypadek bezrobocia i uprawnień emerytalnych; mając na uwadze, że Romom brakuje sieci zatrudnienia oraz że są oni dyskryminowani w dostępie do zatrudnienia i w miejscu pracy, a także że skupiają się w regionach o niekorzystnych warunkach społeczno-gospodarczych; mając na uwadze, że w UE mieszka 6 mln Romów, co oznacza, że stanowią oni znaczącą i coraz większą część jej ludności i że mają ogromny potencjał, który będzie można wykorzystać tylko wtedy, gdy poprawi się ich sytuacja w zakresie zatrudnienia i włączenia społecznego;

E. mając na uwadze, że według EU-MIDIS II tylko jeden na czterech Romów w wieku 16 lat lub powyżej w momencie przeprowadzania badania twierdził, że jego głównym zajęciem jest „zatrudnienie” lub „samozatrudnienie”, oraz mając na uwadze, że ankiety wśród romskich kobiet wskazywały na znacznie niższy wskaźnik zatrudnienia w porównaniu z mężczyznami – 16 % wobec 34 %; mając na uwadze, że sytuacja młodych ludzi była szczególnie niepokojąca, gdyż średni odsetek młodzieży NEET (niekształcącej się, niepracującej ani nieszkołającej się) w przypadku Romów wyniósł 63 %, podczas gdy średnia unijna wyniosła 12 %; mając na uwadze, że w przypadku tej grupy wiekowej wyniki wskazały również na znaczne zróżnicowanie sytuacji kobiet i mężczyzn, gdyż 72 % młodych Romek należało do grupy NEET, podczas gdy w przypadku młodych Romów odsetek ten wynosił 55 %; mając na uwadze, że stanowi to wyraźną rozbieżność w stosunku do reszty społeczeństwa (35 %); mając na uwadze, że według doniesień aż 80 % Romów żyje poniżej krajowego progu zagrożenia ubóstwem; mając na uwadze, że co trzeci Rom mieszkał w budynku bez wody wodociągowej, a co dziesiąty – w budynku bez energii elektrycznej; mając na uwadze, że co trzecie dziecko romskie mieszkało w gospodarstwie domowym, w którym ktoś poszedł spać głodny przynajmniej raz w miesiącu, a prawie połowa Romów w wieku 6–24 lat nie uczęszczała do szkoły;

F. mając na uwadze, że brak znaczących środków politycznych lub inwestycji, ograniczona dostępność i niska jakość mieszkań socjalnych, dyskryminacja na rynku mieszkaniowym i segregacja sprawiają, że luka w dostępie do mieszkań między Romami a resztą obywateli pozostaje prawie niezmienną[16];

G. mając na uwadze, że Romowie mieszkający w osiedlach powinni mieć dostęp do godnych warunków mieszkaniowych – dostępnych, przystępnych cenowo, bezpiecznych dla środowiska, zdrowych i wolnych od segregacji; H. mając na uwadze, że na wszystkich poziomach społeczeństwa UE wciąż istnieje głęboko zakorzeniony, instytucjonalny antycyganizm, który znacznie utrudnia Romom pełne korzystanie z praw podstawowych przysługujących im jako obywatelom UE we wszystkich

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

dziedzinach życia, w tym w zatrudnieniu, mieszkalnictwie, edukacji, opiece zdrowotnej, pomocy społecznej oraz innych kluczowych usług publicznych; mając na uwadze, że 41 % Romów w dziewięciu państwach członkowskich UE, którzy wzięli udział w badaniu EU-MIDIS II, czuło się dyskryminowane ze względu na pochodzenie romskie przynajmniej w jednym z obszarów codziennego życia, takich jak poszukiwanie zatrudnienia, praca, mieszkalnictwo, opieka zdrowotna i edukacja; mając na uwadze, że integracja Romów wymaga wrażliwości na kontekst lokalny, na różnorodność etniczną i społeczno-gospodarczą wewnątrz społeczności romskich, a także na bariery dla społecznej mobilności i na krzyżowe formy dyskryminacji, w szczególności ze względu na płeć, wiek i niepełnosprawność; mając na uwadze, że równouprawnienie płci oraz sytuacja romskich dzieci i romskiej młodzieży to dwa kluczowe obszary, w których należy działać na rzecz włączenia społecznego ludności romskiej, a państwa członkowskie i UE zajmują się nimi w niedostateczny sposób;

I. mając na uwadze, że warunki panujące w osiedlach romskich są niezgodne z prawami człowieka i prawami podstawowymi zawartymi w traktatach UE, europejskiej konwencji praw człowieka, Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, Europejskiej karcie społecznej, Konwencji ONZ o prawach dziecka i Międzynarodowym pakcie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, a także z zasadami uznanymi w Europejskim filarze praw socjalnych; mając na uwadze, że niepokojący jest brak poszanowania tych praw w praktyce w odniesieniu do Romów mieszkających w osiedlach;

J. mając na uwadze, że błędne koło ubóstwa międzypokoleniowego w marginalizowanych osiedlach romskich stanowi złożone zjawisko, do którego należy podejść horyzontalnie w różnych powiązanych ze sobą obszarach polityki, przy czym należy działać kompleksowo i blisko współpracować ze wszystkimi zainteresowanymi

stronami; mając na uwadze, że aby wypracować skuteczne rozwiązania, potrzebne jest pełne zaangażowanie na szczeblu unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym we współpracy z inicjatywami społeczeństwa obywatelskiego – w tym organizacjami charytatywnymi i kościelnymi – partnerami społecznymi i podmiotami prywatnymi, a także że należy uczyć się na podstawie najlepszych ze praktyk wszystkich państw członkowskich oraz powielać je na szerszą skalę;

K. mając na uwadze, że chociaż wiele władz lokalnych i regionalnych oraz przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego regularnie i aktywnie współpracuje z Romami mieszkającymi w osiedlach, wcielając w życie sprawdzone i innowacyjne podejścia i projekty, często nie korzystają oni z dostępnych europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (ESI), ponieważ proces ich uzyskiwania jest bardzo uciążliwy i złożony; mając na uwadze, że najczęstszymi barierami w dostępie do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych są: brak podejścia partnerskiego; opóźniona realizacja wniosków o zwrot kosztów; wypłata środków z ESI najczęściej w oparciu o system zwrotów, co uzależnia beneficjentów od środków własnych; długotrwałe i wielokrotne kontrole udzielania zamówień publicznych; brak spójności między wynikami kontroli, przez co beneficjenci są obwiniani o błędy, co może nieść za sobą obowiązek zwrotu środków, a zatem konieczność realokacji zasobów z innych obszarów lub nawet niewypłacalność; słabe zaangażowanie i współpraca z beneficjentami ze strony kontrolerów z instytucji zarządzających lub pośredniczących podczas procesu udzielania zamówień; ustalanie arbitralnych limitów i wymagań dla różnych elementów projektów;

L. mając na uwadze, że Romowie napotykają nieproporcjonalne bariery w dostępie do usług zdrowotnych, które są spotęgowane brakiem ubezpieczenia lub dokumentów tożsamości, dyskryminacją ze strony pracowników służby zdrowia i segregacją w placówkach opieki zdrowotnej; mając na uwadze, że utrzymujące się nierówności zdrowotne, w tym konkretne skutki segregacji przestrzennej i przeludnienia domostw na zdrowie, stawiają Romów w trudnej sytuacji;

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

M. mając na uwadze, że wszystkie 27 państw członkowskich zobowiązało się działać na rzecz wyeliminowania bezdomności do 2030 r. – kraje te w czerwcu 2020 r. podpisały deklarację lizbońską i zobowiązały się utworzyć europejską platformę na rzecz przeciwdziałania bezdomności, która ma propagować politykę bazującą na skoncentrowanym na człowieku, opartym na mieszkalnictwie i zintegrowanym podejściu;

N. mając na uwadze, że UE znacznie wspiera finansowo rozwiązania sprzyjające włączeniu społecznemu, w tym środki dotyczące Romów, zwłaszcza tych najbardziej potrzebujących; mając na uwadze, że z dokumentów państw członkowskich dotyczących planowania wynika, że w okresie programowania 2014–2020 na integrację społeczno-gospodarczą grup szczególnie narażonych przeznaczono 1,5 mld EUR[17];

O. mając na uwadze, że na wszystkich poziomach edukacji istnieje utrzymująca się przepaść między Romami a resztą obywateli; mając na uwadze, że według EU-MIDIS II w 2018 r. tylko 53 % romskich dzieci w wieku od czterech do sześciu lat uczestniczyło we wczesnej edukacji; mając na uwadze powszechność segregacji uczniów romskich w szkołach, pomimo że istnieje prawny zakaz takich praktyk i że są one niezgodne z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; mając na uwadze, że taka segregacja edukacyjna przybiera zazwyczaj trzy formy: nieproporcjonalną liczbę romskich dzieci w „specjalnych” szkołach dla dzieci z niepełnosprawnościami intelektualnymi, oddzielne klasy lub oddziały dla uczniów romskich w „mieszanych” szkołach oraz powszechność szkół o charakterze „gett”; mając na uwadze, że romskie dzieci napotykać dodatkowo przeszkody w równym uczestnictwie w edukacji, w tym niemożność pokrycia kosztów związanych z edukacją (w tym wczesną edukacją i opieką nad dzieckiem), segregację przestrzenną, brak placówek opieki nad dziećmi w pobliżu oraz nierówny dostęp do uczenia się przez internet lub na odległość lub brak takiego dostępu; mając na uwadze, że ubóstwo i brak dostępu do podstawowych usług ma znaczny wpływ na rozwój fizyczny, umysłowy i emocjonalny dzieci oraz zwiększa prawdopodobieństwo, że pozostaną one w tyle we wszystkich aspektach dorosłego życia;

P. mając na uwadze, że niski wskaźnik uczęszczania do przedszkoli jest głównym czynnikiem, który wpływa na przedwczesne przerywanie nauki wśród Romów, a sytuację dodatkowo pogarsza późne rozpoczęcie nauki szkolnej i nieregularne uczęszczanie do szkoły; mając na uwadze, że wczesne przerywanie nauki następuje głównie w momencie przechodzenia do innego rodzaju szkoły; mając na uwadze, że uczestnictwo w kształceniu średnim utrudniają takie czynniki, jak podróże, segregacja mieszkaniowa, a także źle funkcjonujące usługi poradnictwa; mając na uwadze, że dysproporcje edukacyjne pogłębiają się z powodu powiększającej się przepaści cyfrowej między dziećmi romskimi a pozostałymi dziećmi;

Q. mając na uwadze, że z powodu utrwalonych nierówności zdrowotnych i społecznych Romowie byli bardziej narażeni na zakażenie wirusem COVID19 podczas pandemii oraz że środki wprowadzone w celu powstrzymania wirusa miały na nich nieproporcjonalnie duży wpływ; mając na uwadze, że negatywne skutki społeczne i gospodarcze pandemii były szczególnie szkodliwe dla Romów w UE w związku z tym, że wielu z nich pracuje w gospodarce nieformalnej i wykonuje prace sezonowe, a także dlatego, że w politykach łagodzenia skutków kryzysu zdrowotnego brakuje środków dostosowanych do ich szczególnej sytuacji; mając na uwadze, że pandemia doprowadziła do tego, że publicznie obarczano winą Romów i nawoływano do nienawiści wobec nich; mając na uwadze, że stan zagrożenia zdrowia po raz kolejny ujawnił krytyczną rozbieżność między skalą potrzeb na szczeblu lokalnym a zdolnością do ich zaspokojenia oraz uwydatnił potrzebę natychmiastowych i długoterminowych środków politycznych, w szczególności w dziedzinie zatrudnienia, edukacji i mieszkalnictwa[18];

R. mając na uwadze, że dane gromadzone w odniesieniu do równouprawnienia oznaczają wszelkiego rodzaju dane zdezagregowane, z których korzysta się, by oceniać porównawczą sytuację konkretnych grup zagrożonych dyskryminacją, tworzyć publiczne strategie polityczne, które mają propagować równouprawnienie oraz pomagać w ocenie ich wdrożenia w oparciu o fakty, a nie tylko przypuszczenia; mając na uwadze, że planowanie, wdrażanie, monitorowanie i ocena unijnych i krajowych środków na rzecz włączenia społecznego Romów są utrudnione, ponieważ brakuje kompleksowych danych wysokiej jakości w podziale na pochodzenie etniczne;

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

S. mając na uwadze, że wielu Romów mieszka na obszarach, na których są oni nieproporcjonalnie narażeni na degradację środowiska i zanieczyszczenie powodowane przez wysypiska i składowiska odpadów lub skażone tereny, a także że są pozbawieni dostępu do podstawowych usług środowiskowych i usług użyteczności publicznej;

T. mając na uwadze, że kobiety romskie doświadczają wielorakich i krzyżowych form dyskryminacji ze względu na połączenie ich pochodzenia etnicznego, płci i statusu społecznego, a także że są ofiarami przemocy ze względu na płeć, co szczególnie uwidoczniła pandemia COVID-19; mając na uwadze, że należy zagwarantować równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz krzewić je we wszystkich obszarach, w tym w odniesieniu do udziału w rynku pracy, warunków zatrudnienia – wliczając w to płace, edukację i szkolenia – a także awansu zawodowego i zmiany ścieżki kariery;

U. mając na uwadze, że około 10–20 % Romów mieszkających w Ukrainie, których liczbę szacuje się na 400 000, to bezpaństwowcy lub osoby zagrożone bezpaństwowością[19]; mając na uwadze, że Romowie uciekający przed wojną w Ukrainie, którzy nie mają dokumentów potwierdzających ich obywatelstwo ukraińskie lub status rezydenta, znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji;

Potrzeba działania na szczeblu krajowym

1. ubolewa, że w UE wciąż są osoby, które nie mają dostępu do bezpiecznych i godnych warunków mieszkaniowych, czystej wody pitnej, prądu, urządzeń sanitarnych, kanalizacji, zakładów przetwarzania odpadów, edukacji, pracy, opieki zdrowotnej i usług opiekuńczych; jest głęboko zaniepokojony dużą rozbieżnością między deklaracjami i zobowiązaniami na rzecz silnej Europy socjalnej a rzeczywistością, również w świetle pandemii COVID-19, która unaoczniała, że w poprzednim okresie programowania nie poprawiono dostępu do

podstawowej infrastruktury; wzywa Komisję i państwa członkowskie, aby pilnie zajęły się sytuacją Romów mieszkających w osiedlach, robiąc to kompleksowo i skutecznie, za pomocą odpowiednich krótko- i długoterminowych strategii politycznych wspieranych przez wystarczające finansowanie unijne i krajowe, aby zagwarantować, że Romowie w UE i krajach sąsiadujących nie zostaną pozostawieni sami sobie; podkreśla, że katastrofalne warunki oraz negatywne skutki psychologiczne i socjologiczne segregacji dotyczą nie tylko ludzi mieszkających w osiedlach, ale wpływają także na szerszą społeczność;

Mieszkalnictwo

2. podkreśla, że dostęp do godnych i wolnych od segregacji mieszkań jest kluczem do przerwania błędnego koła ubóstwa międzypokoleniowego i wykluczenia społecznego; zauważa, że dostęp do mieszkań jest warunkiem koniecznym, aby zapewnić godność osoby ludzkiej i pełne korzystanie z praw człowieka; przyznaje, że pandemia COVID-19 pokazała, iż złe warunki mieszkaniowe są zagrożeniem systemowym dla systemu zdrowia publicznego, przy czym problem ten stanowi nieproporcjonalne obciążenie dla Romów, zwłaszcza dla romskich kobiet; przypomina, że wezwał państwa członkowskie do zapobiegania i zwalczania bezdomności oraz przeciwdziałania wykluczeniu mieszkaniowemu poprzez rozwiązania długoterminowe, takie jak odpowiednie mieszkania socjalne, programy wynajmu mieszkań po przystępnych cenach oraz ukierunkowane dodatki mieszkaniowe będące częścią zintegrowanych strategii krajowych, które są oparte na mieszkalnictwie i filozofii „najpierw mieszkanie” gwarantujących obywatelom skuteczny równy dostęp do odpowiednich, wolnych od segregacji mieszkań i podstawowych usług bez dyskryminacji; wzywa państwa członkowskie do wdrożenia koncepcji „odpowiednich warunków mieszkaniowych” dla wszystkich, w tym dla Romów, zgodnie z definicją ONZ[20]; apeluje o nadanie priorytetu podejściom opartym na desegregacji, w ramach których wykorzystuje się zintegrowane mieszkalnictwo socjalne lub inwestuje się w nie, a także finansuje się dostępne i wysokiej jakości usługi socjalne oraz wysokiej jakości pracę społeczną, przewidującą konsultacje z członkami społeczności romskiej

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

oraz ich zaangażowanie, co ma wpłynąć na opuszczenie osiedli przez Romów; zwraca uwagę na wykorzystywanie elektronicznych kart płatniczych do otrzymywania świadczeń socjalnych wraz niezbędną w ich kontekście infrastrukturą cyfrową, co dla Romów mieszkających w osiedlach stanowi dodatkowe narzędzie do należytego zarządzania finansami umożliwiające im godne życie oraz wykorzystywanie takich świadczeń w celu uzyskania środków finansowych, na przykład poprzez mikrokredyty; wzywa państwa członkowskie do pilnego zbadania możliwości wykorzystania takich kart; podkreśla, że elektroniczne karty płatnicze mogą być jednym ze sposobów na rozwiązanie problemów społeczno-gospodarczych wynikających z lichwy, nadużywania substancji odurzających i hazardu w osiedlach;

3. przyznaje, że wiele osiedli romskich znajduje się na niebezpiecznych, ryzykownych i nielegalnie okupowanych gruntach, co stanowi poważną przeszkodę w znalezieniu skutecznego sposobu poprawy warunków życia Romów i jest barierą dla inwestycji UE; wzywa państwa członkowskie do rozwiązania tego problemu na scentralizowanym szczeblu krajowym przy ścisłej współpracy z władzami lokalnymi i regionalnymi, poprzez wdrożenie polityk związanych z mieszkalnictwem, w tym polityki mieszkalnictwa socjalnego i innowacyjnych polityk;

Edukacja

4. podkreśla kluczową rolę edukacji przedszkolnej w radzeniu sobie na dalszych etapach edukacji, w zdobyciu godnego zatrudnienia wysokiej jakości oraz w przerwaniu cyklu nierównych szans; zauważa, że między dziećmi pochodzenia romskiego a pozostałymi dziećmi istnieje poważna różnica, jeśli chodzi o wskaźnik uczęszczania do przedszkola, oraz wskazuje na związek między segregacją mieszkalną a segregacją edukacyjną, które są głównymi wyznacznikami wczesnego przerywania nauki; wzywa państwa członkowskie

do przyjęcia wszelkich środków niezbędnych do jak najszybszego osiągnięcia celów barcelońskich, ze szczególnym naciskiem na środki propagujące i ułatwiające edukację przedszkolną dzieci romskich; wzywa też Komisję, aby w przyszłym przeglądzie celów barcelońskich w ramach pakietu europejskiej strategii opieki zajęła się problemem różnic w dostępie do wysokiej jakości opieki nad dziećmi między dziećmi pochodzenia romskiego a pozostałymi dziećmi; wzywa ponadto państwa członkowskie do zagwarantowania skutecznego i bezpłatnego dostępu do przedszkoli wszystkim dzieciom romskim mieszkającym w osiedlach, aby zapewnić im udział w edukacji, zgodnie z europejską gwarancją dla dzieci; wzywa państwa członkowskie, aby systematycznie monitorowały ryzyko wczesnego przerywania nauki i nierówności w dostępie do edukacji na wszystkich szczeblach, aby móc interweniować na czas, zarówno w zakresie pomocy pedagogicznej i indywidualnego doradztwa, jak i zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i ich rodziców; podkreśla, że znaczące zaangażowanie rodziców romskich w zajęcia szkolne i edukacyjne pomogłoby również przeciwdziałać ryzyku wczesnego przerywania nauki przez dzieci; wzywa państwa członkowskie do wprowadzenia środków i systemów motywujących młodych uczniów romskich, którzy ukończyli ustawowe okresy nauki, do ukończenia szkoły średniej, na przykład poprzez specjalne dodatki;

5. ubolewa nad nieustanną praktyką izolacji romskich dzieci w szkołach specjalnych i programach poza systemem edukacji powszechnej, co często bierze się z błędnych diagnoz niepełnosprawności w oparciu o wyniki testów, które są tendencyjne pod względem kulturowym i językowym; podkreśla, że znormalizowane testy psychologiczne stosowane w niektórych państwach członkowskich nie powinny być wykorzystywane jako instrument eliminujący w celu opóźnienia możliwości uczestnictwa w standardowych programach szkolnych; wzywa państwa członkowskie do wprowadzenia w życie mechanizmów rewizji i ewentualnej zmiany decyzji w sprawie diagnoz; wyraża ponadto ubolewanie nad nieustanną dyskryminacją i segregacją romskich dzieci w szkołach powszechnych w niektórych państwach członkowskich, w tym poprzez odrębne klasy i piętra, segregację w klasach i segregację podczas spożywania posiłków; podkreśla, że segregacja szkolna opiera się na

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

ograniczonych programach nauczania, co rzadko umożliwia romskim uczniom rozpoczęcie nauki w systemie ogólnokształcącym, szkolnictwie wyższym lub późniejsze zatrudnienie; wzywa państwa członkowskie, aby wyeliminowały praktyki ciągłej segregacji romskich dzieci, wdrożyły kompleksowe strategie desegregacji z określonymi celami, wystarczającymi zasobami do ich wdrożenia oraz jasnymi i ambitnymi harmonogramami, wykorzystywały integracyjne metody uczenia się, zagwarantowały dzieciom romskim pełen dostęp do zajęć szkolnych oraz prowadziły w szkołach kampanie antydyskryminacyjne; ponadto wzywa państwa członkowskie, aby priorytetowo traktowały szczególne potrzeby edukacyjne romskich dzieci i dzieci w trudnej sytuacji, w celu zagwarantowania im prawa do uczestnictwa, edukacji i dobrych efektów uczenia się, co skutecznie zmniejszy przepaść edukacyjną między dziećmi pochodzenia romskiego a pozostałymi dziećmi i będzie zapobiegać segregacji; podkreśla znaczenie włączenia dzieci romskich do oficjalnych krajowych programów nauczania, w tym do kształcenia i szkolenia zawodowego;

6. ubolewa, że szkoły, w których większość uczniów jest pochodzenia romskiego, dysponują mniejszym finansowaniem oraz nieodpowiadającymi normom obiektami i programami nauczania; wzywa państwa członkowskie do inwestowania w szkolenia przed podjęciem pracy i doskonalenie zawodowe nauczycieli, tak aby zwiększyć ich zdolności w zakresie zapewniania dzieciom romskim odpowiedniego nauczania, ze szczególnym naciskiem na uwrażliwienie na kulturę i tożsamość romską, niedyskryminację jako prawo człowieka i pozytywne strategie propagowania tolerancji i przeciwdziałania dyskryminacyjnym zachowaniom i antycygańskości[21], które przyczyniają się do uprzedzeń i poglądów wynikających z niedoinformowania na temat zdolności i chęci romskich dzieci do uczenia się i prowadzi do niskich oczekiwań edukacyjnych; wzywa państwa członkowskie do przeznaczenia większych środków finansowych dla kompetentnych asystentów nauczycieli,

zapewniających płynną integrację dzieci z osiedli romskich w systemie edukacji powszechnej; wzywa państwa członkowskie do wprowadzenia kompleksowej, dostosowanej do wieku edukacji seksualnej i edukacji o relacjach międzyludzkich, a także edukacji w zakresie odpowiedzialnego rodzicielstwa dla młodych uczniów, co posłuży również jako środek zapobiegania ciąży wśród niepełnoletnich romskich dziewcząt żyjących w osiedlach, które to zjawisko dodatkowo utrwała błędne koło ubóstwa międzypokoleniowego;

7. podkreśla, że ograniczenia w przemieszczaniu mające na celu zwalczanie pandemii COVID-19 jeszcze bardziej pogłębiły istniejące nierówności w edukacji w kilku państwach członkowskich, gdyż pozostawiły dzieci romskie, zwłaszcza te żyjące w odizolowanych osiedlach romskich, bez dostępu do e-edukacji z powodu braku dostępu do infrastruktury cyfrowej, łączności i cyfrowych materiałów dydaktycznych; wzywa państwa członkowskie do dopilnowania, aby fundusze UE w sytuacjach kryzysowych przeznaczone na walkę z COVID-19, takie jak fundusze zapewniane w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, w szczególności odpowiadały na potrzeby dzieci romskich i dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji oraz zapewniały wysokiej jakości, przystępne cenowo usługi w społecznościach romskich, w tym za pomocą konkretnych wskaźników w krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności; wzywa państwa członkowskie do badania nowych możliwości włączenia i zaangażowania dzieci romskich w edukację cyfrową, w tym do większych inwestycji w poprawę dostępności infrastruktury cyfrowej i umiejętności cyfrowych w celu przygotowania ich do ery cyfrowej; wzywa państwa członkowskie do wspierania edukacji romskich kobiet i dziewcząt, ze szczególnym naciskiem na nauki ścisłe, technologii, inżynierii i matematyki, oraz do rozwiązania problemu wczesnego przerywania przez nie nauki;

Ochrona zdrowia i środowisko naturalne

8. jest zaniepokojony wyższymi wskaźnikami śmiertelności niemowląt w społecznościach Romów, zwłaszcza mieszkających w osiedlach, w porównaniu z innymi społecznościami; podkreśla, że dzieci w osiedlach romskich rodzą się w ubóstwie i otoczeniu, które nie sprzyja zdrowemu

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

rozwojowi fizycznemu ani psychospołecznemu; wzywa Komisję do monitorowania inwestycji i wdrażania przez państwa członkowskie europejskiej gwarancji dla dzieci oraz konkretnych celów określonych w krajowych planach działania na rzecz dzieci romskich, zwłaszcza w odniesieniu do ich szczególnie niekorzystnej sytuacji, którą odzwierciedlają słabe wyniki w nauce i wczesne przerywanie nauki; wzywa państwa członkowskie, aby przyjęły niezbędne środki, którym będą towarzyszyć znacznie zwiększone inwestycje publiczne, w celu szybkiego i skutecznego wdrożenia europejskiej gwarancji dla dzieci, oraz zdecydowanie zachęca państwa członkowskie, aby przeznaczyły więcej niż minimum 5 % środków z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) w ramach zarządzania dzielonego na działania wspierające w europejskiej gwarancji dla dzieci; wzywa państwa członkowskie, aby pilnie podjęły działania w celu zagwarantowania, że dzieci w osiedlach romskich będą objęte opieką pracowników opieki zdrowotnej od urodzenia i w razie potrzeby będą rozpoczynały leczenie, a także w celu identyfikowania przypadków psychicznego lub fizycznego znęcania się nad dziećmi, które to przypadki trzeba będzie obowiązkowo zgłaszać właściwym organom; przypomina o nadreprezentacji dzieci romskich w placówkach opiekuńczych i podkreśla, że należy wprowadzić podejście ukierunkowane na dziecko, w którym zwraca się szczególną uwagę na prawa i potrzeby dzieci znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji; w tym celu wzywa państwa członkowskie, aby zapewniły powszechną dostępność i powszechny dostęp do ośrodków interwencyjnych dla małych dzieci i świetlic środowiskowych zatrudniających terenowych pracowników socjalnych, personel pedagogiczny i pracowników służby zdrowia, w tym wywodzących ze społeczności romskich mediatorów i pracowników ochrony zdrowia i edukacji;

9. wzywa Komisję i państwa członkowskie, aby wspierały świadomość zdrowotną i zdrowe warunki życia w ubogich społecznościach, w szczególności w osiedlach romskich, dzięki mobilnym stacjom badań przesiewowych i działaniom profilaktycznym; podkreśla ponadto, że w placówkach opieki medycznej należy

przestrzegać równości płci zgodnie z Kartą Praw Podstawowych UE oraz że możliwa powinna być realizacja inicjatyw takich jak tworzenie sieci pielęgniarek i domówopieki, regularne wizyty u pediatrów i u lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej dla dorosłych, usługi wsparcia rodzin, opieka domowa i usługi opieki nad osobami starszymi oraz innymi osobami potrzebującymi opieki i wsparcia;

10. podkreśla zagrożenia środowiskowe dla zdrowia i życia Romów mieszkających w osiedlach oraz dla szerszej społeczności, które są powodowane toksycznymi odpadami otaczającymi ich osiedla; wzywa państwa członkowskie do natychmiastowego zajęcia się tym problemem, aby ograniczyć nieproporcjonalne narażenie Romów na takie zagrożenia, oraz do opracowania systemów i infrastruktury gospodarowania odpadami zgodnie z europejską dyrektywą w sprawie odpadów[22]; wzywa państwa członkowskie, aby opracowały strategie zwiększania świadomości wśród dotkniętych społeczności na temat niebezpieczeństw związanych z toksycznymi odpadami i brakiem odpowiedniego gospodarowania odpadami w osiedlach romskich; podkreśla rolę Komisji w egzekwowaniu przepisów unijnych w tym zakresie; wzywa Komisję i państwa członkowskie do ukierunkowanego wykorzystywania narzędzi politycznych i zasobów do walki z kryzysem energetycznym do zapewnienia sprawiedliwej transformacji energetycznej, aby zapewnić społecznościom romskim dostęp do czystej, przystępnej cenowo i bezpiecznej energii, zapobiegać dalszemu pogłębianiu się ubóstwa energetycznego i poprawić stan zdrowia Romów mieszkających w osiedlach;

11. przypomina, że zgodnie z nowymi wiążącymi normami UE dla organów ds. równości państwa członkowskie powinny zwiększać uprawnienia procesowe tych organów poprzez udzielenie im legitymacji procesowej przed sądami w sprawach skarg indywidualnych i zbiorowych oraz z urzędu, a także powinny wspierać ich wiążące uprawnienia decyzyjne, w tym w sytuacjach, gdy istnieje wiele instytucji składających się na krajowy organ ds. równości, aby były one w stanie zająć się dyskryminacją krzyżową, która często dotyka Romów, identyfikować ją i wymierzać kary; jest zdania, że państwa członkowskie powinny dopilnować, aby mandaty tych organów obejmowały wszelkie formy

dyskryminacji, w tym wiktyimizację i nawoływanie do nienawiści;

Zatrudnienie i włączenie społeczne

12. zauważa, że na wysoki odsetek długotrwałego bezrobocia w osiedlach romskich i wysoką liczbę Romów wśród młodzieży NEET nakładają się wykluczenie społeczne i ubóstwo, z którymi mierzą się ich mieszkańcy; wzywa państwa członkowskie, aby inwestowały w przedsiębiorstwa społeczne i najlepsze praktyki, czego celem jest zatrudnianie osób długotrwale bezrobotnych; wzywa je, aby inwestowały również w programy dla romskiej młodzieży NEET, takie jak szkolenia zawodowe, zwłaszcza w zakresie umiejętności cyfrowych i zielonych miejsc pracy, w tym za pośrednictwem programów odbudowy; uważa, że plan działania Komisji na rzecz gospodarki społecznej może wspierać starania państw członkowskich w tym zakresie dzięki wytycznym dotyczącym opodatkowania, dostępu do pomocy państwa i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych dla organizacji gospodarki społecznej; uważa, że zapowiedziany wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie warunków ramowych gospodarki społecznej powinien zapewnić intersekcyjne podejście do grup szczególnie narażonych, w tym Romów, a w szczególności romskich kobiet, które napotykały jeszcze większe przeszkody w dostępie do rynku pracy niż romscy mężczyźni; wzywa ponadto państwa członkowskie, aby wspierały tworzenie trwałych miejsc pracy o wysokiej jakości, legalizację pracy nieformalnej i możliwości zatrudnienia dla pracowników romskich, takich jak publiczne programy zatrudnienia, które mogą być tymczasowym rozwiązaniem problemu bezrobocia oraz szansą na przekwalifikowanie i doskonalenie zawodowe; przypomina, że wielu Romów jest długotrwale bezrobotnych, co wpływa na ich prawo do świadczeń i emerytur; podkreśla znaczenie

krajowych systemów dochodu minimalnego w połączeniu z zachętami do (ponownej) integracji na rynku pracy w walce z ubóstwem i wykluczeniem społecznym; wzywa państwa członkowskie, aby wspierały przejrzystość płac oraz neutralne pod względem pochodzenia etnicznego i płci oceny pracy, propagowały wynagrodzenia zapewniające godny poziom życia oraz rozpoczęły skierowane do osób rekrutujących, pracodawców i współpracowników kampanie antydyskryminacyjne i szkoleniowe w celu zwalczania antycyganizmu i propagowania różnorodności w miejscu pracy;

13. zauważa, że świetlice środowiskowe odgrywają kluczową rolę w pracy z ludnością romską mieszkającą w osiedlach; wzywa państwa członkowskie do dopilnowania, by każde osiedle romskie posiadało odpowiednio wyposażoną świetlicę środowiskową, aby zapewnić przestrzeń do prowadzenia zajęć edukacyjnych, np. przedszkola, świetlice dla dzieci w wieku szkolnym, zajęć w czasie wolnym zarówno dla dzieci, jak i dorosłych, a także urządzenia sanitarne, przy czym społeczność romska powinna być zaangażowana w utrzymanie i prowadzenie tych obiektów;

14. wzywa państwa członkowskie, aby uczyniły zatrudnienie młodzieży, a zwłaszcza młodych romskich kobiet, priorytetem we wdrażaniu krajowych strategii integracji Romów; wzywa państwa członkowskie, aby w pełni wykorzystały wzmocnioną gwarancję dla młodzieży w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia i włączenia społecznego młodzieży romskiej; zwraca uwagę na niewykorzystany potencjał wysoko wykształconej młodzieży romskiej jako siły napędowej pozytywnych zmian w społecznościach romskich oraz w zwalczaniu głęboko zakorzenionych uprzedzeń i stereotypów wśród ogółu obywateli;

15. wzywa państwa członkowskie, aby zapewniły odpowiednie zaangażowanie organów ochrony społeczno-prawnej w sprawy dotyczące opieki nad dziećmi i opieki społecznej w marginalizowanych osiedlach romskich w celu zapewnienia dzieciom ochrony i opieki niezbędnych dla ich dobrostanu i rozwoju, przy jednoczesnym poszanowaniu dobra dzieci; wzywa do podjęcia dalszych

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

skoordynowanych wysiłków i opracowania ram działań w celu wyeliminowania niekorzystnych zjawisk w osiedlach, takich jak lichwa, niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych, nadużywanie substancji odurzających, hazard i wycisk pracowników; ubolewa nad wysokim odsetkiem przymusowego żebractwa wśród romskich dzieci i wzywa państwa członkowskie, które jeszcze tego nie uczyniły, do wprowadzenia przepisów chroniących dzieci i zakazujących przymusowego żebractwa; podkreśla potrzebę uznania przez siły policyjne szczególnych warunków ludności romskiej oraz zapewnienia przez państwa członkowskie szkoleń dla sił policyjnych w celu przeciwdziałania dyskryminacji i kryminalizowaniu Romów zarówno wewnątrz, jak i wśród ogółu obywateli; wzywa państwa członkowskie, aby rygorystycznie badały przypadki nadużyć policji w celu zagwarantowania, że nie ma bezkarności w przypadku przemocy wobec Romów lub społeczności romskich oraz ich zastraszania i złego traktowania, a także by zajęły się problemem niedostatecznego dostępu Romów do wymiaru sprawiedliwości;

16. ponawia swój apel do Komisji o współpracę z państwami członkowskimi nad wspólną metodologią gromadzenia i publikowania danych dotyczących równości w podziale na pochodzenie etniczne i różne rodzaje osiedli, jeżeli uznaje je prawo krajowe, przy pełnym poszanowaniu standardów prywatności i praw podstawowych, aby ocenić sytuację Romów i skutecznie ocenić postępy we wdrażaniu środków na rzecz zwalczania pierwotnych przyczyn społecznego i ekonomicznego wykluczenia Romów, które to środki określono w unijnych ramach strategicznych dotyczących Romów; wzywa ponadto Komisję do włączenia szczegółowych celów dotyczących zatrudnienia Romów do tablicy wskaźników społecznych;

17. wzywa Komisję i państwa członkowskie, aby propagowały wzmocnienie dialogu społecznego i zbiorowej reprezentacji pracowników romskich jako sposobu na ułatwienie im dostępu do miejsc pracy wysokiej jakości i godnych warunków

pracy; wzywa państwa członkowskie do udoskonalenia swoich programów prac publicznych, aby umożliwić Romom i innym osobom znajdującym się w trudnych sytuacjach rozwijanie i doskonalenie odpowiednich umiejętności;

Wykorzystanie funduszy unijnych i krajowych

18. jest zaniepokojony tym, że w niektórych państwach członkowskich stopień wykorzystania zasobów przeznaczonych dla Romów był jak dotąd niski, co może doprowadzić do znaczącej utraty środków finansowych przed końcem obecnego okresu programowania; ubolewa, że obecnie obowiązujące systemy i warunki wypłacania środków z funduszy ESI w wielu państwach członkowskich nie umożliwiają ich sprawnej i skutecznej absorpcji, często z powodu barier biurokratycznych i strukturalnych w systemach krajowych; przypomina w związku z tym, że należy zmniejszyć obciążenia administracyjne, propagować uproszczone metody rozliczania kosztów oraz zapewniać dalszą pomoc i elastyczność, w tym bezpośredni podział środków na rzecz wspierania polityki regionalnej i lokalnej oraz programów społeczeństwa obywatelskiego, aby ułatwić instytucjom zarządzającym i beneficjentom reagowanie na najpilniejsze potrzeby Romów mieszkających w osiedlach w UE; wzywa państwa członkowskie i Komisję, aby pilnie zwiększyły finansowanie europejskiej gwarancji dla dzieci o specjalny budżet w wysokości co najmniej 20 mld EUR, co pomoże zwalczać ubóstwo, które dotyka dzieci i ich rodziny, oraz przyczyni się do osiągnięcia celu, jakim jest zmniejszenie liczby osób dotkniętych ubóstwem o co najmniej 15 mln do 2030 r., w tym o co najmniej 5 mln dzieci we wszystkich państwach członkowskich;

19. zwraca uwagę na brak woli politycznej niektórych władz lokalnych w państwach członkowskich, które niechętnie wdrażają nowe projekty mające na celu poprawę warunków życia Romów mieszkających w osiedlach; wzywa państwa członkowskie i ich instytucje zarządzające, aby zwróciły szczególną uwagę na takie władze lokalne oraz wdrożyły strategie motywujące je do zmiany negatywnego

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

podejścia, w tym poprzez możliwe mechanizmy warunkowości; podkreśla w związku z tym potrzebę zapewnienia udziału i reprezentacji Romów w życiu politycznym na wszystkich szczeblach oraz zwalczania szkodliwych negatywnych stereotypów, które podsycają dyskryminacyjne postawy i zachowania wśród pozostałej ludności; ponadto zwraca uwagę, że w niektórych państwach członkowskich istnieją bariery strukturalne, które utrudniają realizację projektów przez władze lokalne i społeczeństwo obywatelskie, i pilnie wzywa te państwa członkowskie, aby usunęły te bariery i zaoferowały władzom lokalnym jasne instrumenty wsparcia, co pomoże im angażować się w nowe projekty ukierunkowane na Romów mieszkających w osiedlach i ich szerszą społeczność;

20. zauważa, że osiągnięcie znacznych postępów w zakresie upodmiotowienia społeczno-ekonomicznego i integracji Romów często odbywa się na przestrzeni pokoleń; wzywa państwa członkowskie, aby natychmiast w pełni wykorzystały dostępne instrumenty i środki finansowe na poziomie zarówno krajowym, jak i unijnym, co stworzy korzystne warunki dla trwałego finansowania i wdrażania stałych projektów i programów w skuteczny, zintegrowany, skoordynowany i elastyczny sposób oraz wyeliminuje wszelkie przeszkody, w tym bezpośrednie i pośrednie formy dyskryminacji, które utrudniają absorpcję środków, zwłaszcza z EFS+, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Instrumentu na rzecz Odbudowy i Rozwoju; wzywa Komisję, aby wspierała, monitorowała i oceniała działania państw członkowskich w tym zakresie za pośrednictwem krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności, krajowych ram strategicznych dotyczących Romów, krajowych planów działania dotyczących europejskiej gwarancji dla dzieci, unijnego planu działania przeciwko rasizmowi oraz zaleceń dla poszczególnych krajów w ramach europejskiego semestru; wzywa Komisję i państwa członkowskie, aby w szczególności zadbały o to, by środki i finansowanie UE docierały do Romów mieszkających

w osiedlach, oraz podkreśla, że ukierunkowane działania i inicjatywy powinny opierać się przede wszystkim na zasadzie działań oddolnych i pochodzić ze szczebla lokalnego i gmin, które znajdują się najbliżej danych społeczności, przy wsparciu finansowym i administracyjnym na szczeblu krajowym lub unijnym; wzywa wobec tego państwa członkowskie, aby lepiej wykorzystywały dostępne zasoby finansowe na pomoc techniczną i gwarantowały, że bezpośrednia pomoc techniczna udzielana jest szeroko zarówno administratorom, jak i konkretnym wnioskodawcom; wzywa Komisję do dopilnowania, aby identyfikację osiedli oraz opracowanie konkretnych strategii politycznych i środków mających na celu poprawę ich sytuacji włączono do programów funduszy spójności UE na lata 2021–2027 oraz ujęto w zaleceniach dla poszczególnych krajów w ramach europejskiego semestru;

21. apeluje, aby Europejski Trybunał Obrachunkowy przeprowadził kompleksową i dogłębną analizę wpływu i wyników wykorzystania funduszy ESI, zwłaszcza EFS+ i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, od chwili ustanowienia strategii UE w dziedzinie integracji Romów w 2011 r., ze szczególnym uwzględnieniem wydatków przeznaczonych na osiedla Romów i związane z nimi kwestie społeczne;

Potrzeba działania na szczeblu unijnym

22. podkreśla, że praktyki stosowane obecnie w niektórych państwach członkowskich wobec Romów mieszkających w osiedlach pokazują, iż ocena projektów oparta wyłącznie na wynikach ilościowych jest niewystarczająca i może nawet wprowadzać w błąd i nie oddawać rzeczywistości, ponieważ oznacza, że nie ma informacji na temat jakości postępów w ramach projektów; ostrzega, że w konsekwencji może to prowadzić do decyzji stanowiących zagrożenie dla należytego zarządzania finansami budżetu UE; apeluje zatem o szybkie zastosowanie ogólnego systemu warunkowości służącego ochronie budżetu UE w odniesieniu do tych państw członkowskich; zauważa, że Europejski filar praw socjalnych, europejska gwarancja dla dzieci oraz unijne ramy strategiczne na rzecz równouprawnienia

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

, włączenia społecznego i udziału Romów na lata 2020–2030 stanowią wiarygodny punkt odniesienia dla oceny jakościowej; wzywa, aby podczas przeprowadzania ocen jakościowych zwracano szczególną uwagę na dyskryminację krzyżową oraz na uwzględnienie praw i potrzeb grup najbardziej narażonych, zwłaszcza osób z niepełnosprawnościami, dzieci i kobiet; uważa, że przy ocenie projektów indywidualnych finansowanych przez fundusze ESI w marginalizowanych osiedlach romskich oprócz wyników jakościowych Komisja powinna koniecznie wymagać konkretnych, ilościowych wyników, które lepiej oddają rzeczywistość; wzywa Komisję, by ponadto rozpoczęła monitorowanie i ocenę projektów oparte przede wszystkim na jej własnych obserwacjach z wizyt na miejscu, aby zmniejszyć zależność od informacji uzyskiwanych od rządów i z przekazów medialnych i lepiej nadzorować budżet UE; wobec tego podkreśla ponadto, że należy wzmocnić wydział FRA ds. Romów przez rekrutację romskich badaczy;

23. wzywa Komisję i Parlament, aby regularnie prowadziły misje instytucjonalne UE w celu zbadania sytuacji Romów mieszkających w osiedlach w różnych państwach członkowskich, w miarę możliwości okresowo, co przyczyni się do zwiększania świadomości zarówno decydentów politycznych, jak i społeczeństwa, do wymiany między państwami członkowskimi i właściwymi organami informacji na temat wyzwań, przed jakimi stoją Romowie, oraz do wymiany najlepszych praktyk i do koordynacji na szczeblu unijnym;

24. podkreśla, że Komisja musi zdecydowanie działać jako strażnik traktatów, aby zapewnić pełne i prawidłowe wdrażanie prawa UE oraz podejmować odpowiednie i terminowe działania w przypadku, gdy państwa członkowskie nie wypełniają swoich obowiązków w tym zakresie, w szczególności w odniesieniu do naruszeń praw obywateli UE, w tym Romów; zauważa, że postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom, takie jak w przypadkach segregacji edukacyjnej uczniów romskich, nie doprowadziły do skutecznego wyeliminowania

przyczyn dyskryminacji; jest głęboko przekonany, że Komisja powinna dołożyć wszelkich starań, aby zapobiegać naruszeniom praw człowieka i podstawowych wartości UE, poczynawszy od skutecznego zapobiegania wykorzystywaniu funduszy unijnych do wspierania praktyk dyskryminacyjnych w państwach członkowskich; wzywa zatem Komisję, aby ustanowiła mechanizm wczesnego ostrzegania umożliwiający zgłaszanie ryzyka nadużycia lub niewłaściwego wykorzystania funduszy ESI i innych funduszy UE przeznaczonych na poprawę sytuacji Romów w marginalizowanych osiedlach; jest zdania, że brak działania i zaangażowania ze strony niektórych państw członkowskich, aby rozwiązać problem Romów mieszkających w osiedlach, a także bariery strukturalne i biurokratyczne mogą stanowić naruszenie podstawowych wartości UE zapisanych w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, a mianowicie poszanowania godności osoby ludzkiej, równości i poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości; wzywa Radę i Komisję, aby zbadały sytuację Romów mieszkających w zmarginalizowanych osiedlach w celu ustalenia, czy takie osiedla i warunki w nich panujące stwarzają wyraźne ryzyko poważnego naruszenia wartości zapisanych w traktatach UE;

25. wzywa Komisję i państwa członkowskie, aby zwiększyły aktywne zaangażowanie i znaczący udział Romów – zwłaszcza romskich kobiet, młodzieży i innych niedostatecznie reprezentowanych grup – przy opracowywaniu, wdrażaniu i monitorowaniu polityki publicznej i projektów skierowanych do nich na szczeblu unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym, tak aby mogli oni aktywnie uczestniczyć w kształtowaniu przyszłości UE i przyczynić się do zmiany ich postrzegania w społeczeństwach UE; uważa, że udział Romów i przyjęcie przez nich roli liderów powinny stanowić cel jakościowy w krajowych strategicznych ramach ich dotyczących; uważa, że należy zachęcać wybierania urzędników pochodzenia romskiego do rad gmin jako przykład dobrej praktyki w zakresie zwiększania włączenia społecznego i demokratycznego uczestnictwa Romów;

26. zauważa, że znaczna część społeczności romskiej boryka się z ubóstwem, wykluczeniem społecznym i ograniczonym dostępem do zatrudnienia lub usług, takich jak edukacja, opieka zdrowotna

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

czy mieszkalnictwo, także w wyniku antycyganizmu i dyskryminacji strukturalnej; wzywa Komisję i państwa członkowskie, aby zwalczały antycyganizm we wszystkich dziedzinach życia społecznego za pomocą skutecznych środków legislacyjnych i politycznych, zarówno w państwach członkowskich, jak i krajach objętych procesem rozszerzenia; wzywa państwa członkowskie do włączenia walki z rasizmem i antycyganizmem do wszystkich zasad Europejskiego filaru praw socjalnych, ponieważ są to kluczowe czynniki strukturalne powodujące wykluczenie Romów; podkreśla, że należy wyeliminować wszelkie formy strukturalnego i instytucjonalnego antycyganizmu, segregacji i dyskryminacji w edukacji, zatrudnieniu, opiece zdrowotnej, mieszkalnictwie oraz dostępie do ochrony socjalnej i innych usług; uważa, że walka z antycyganizmem jest kwestią horyzontalną i że należy ją uwzględniać we wszystkich odpowiednich obszarach polityki UE; wzywa Komisję, aby skuteczniej wdrażała dyrektywę w sprawie równości rasowej, oraz państwa członkowskie, by opracowały i wdrażały skuteczne i ambitne krajowe plany zwalczania rasizmu i dyskryminacji rasowej, ze szczególnym uwzględnieniem wszelkich form rasizmu, w tym antycyganizmu, w oparciu o wspólne zasady przewodnie przyjęte przez Komisję; wzywa państwa członkowskie, aby wyznaczyły klarowne i wymierne cele w zakresie walki z dyskryminacją, nawoływaniem do antycyganizmu i przestępczości, zgodnie z decyzją ramową Rady 2008/913/JHA w sprawie zwalczania rasizmu i ksenofobii; ponadto wzywa Radę, aby odblokowała negocjacje w sprawie horyzontalnej dyrektywy antydyskryminacyjnej[23], która jest podstawowym warunkiem osiągnięcia równości w UE;

27. podkreśla, że należy uznać dziedzictwo kulturowe i językowe Romów, oraz zachęca Komisję i państwa członkowskie, aby chroniły i propagowały kulturę romską i świadomość społeczną za pośrednictwem programów i mediów na swoich odpowiednich szczeblach, co przyczyni się do różnorodności społeczności UE;

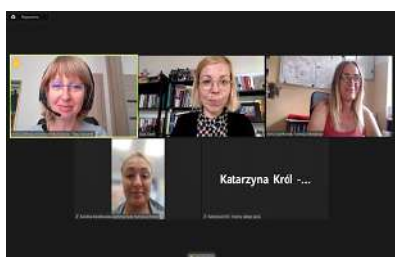
28. wzywa Komisję, aby zintensyfikowała wysiłki na rzecz stopniowego eliminowania marginalizowanych osiedli romskich w całej UE poprzez

uruchomienie unijnego planu działania na rzecz wyeliminowania osiedli romskich do 2030 r. w celu skutecznego wykorzystania istniejącej polityki i instrumentów finansowych; podkreśla, że ten plan działania UE powinien zawierać wytyczne, określać priorytety i konkretne cele oraz przewidywać element współpracy ponadnarodowej i wymiany pozytywnych praktyk między państwami członkowskimi; 29. podkreśla, że problemy społeczności romskich mieszkających w osiedlach są międzysektorowe i wymagają uwagi oraz skoordynowanego zaangażowania ze strony różnych komisarzy i dyrekcji generalnych na poziomie unijnym; wzywa zatem do powołania koordynatora Komisji ds. włączenia społecznego i równości Romów, który będzie wyczerpująco monitorował postępy poczynione dzięki właściwym narzędziom politycznym oraz bezpośrednio współpracował z Romami, by przekazywać informacje o ich sytuacji i ich obawy grupie zadaniowej Komisji ds. równości, a także, między innymi, krajowym punktem kontaktowym ds. Romów, FRA, sieci EURoma, platformie europejskiej na rzecz integracji Romów i Grupie Wysokiego Szczebla ds. Niedyskryminacji, Równouprawnienia i Różnorodności, by tworzyć synergie i doprowadzić do osiągnięcia równości, włączenia i udziału Romów w UE;

30. podobnie apeluje o utworzenie stanowiska koordynatora Parlamentu ds. włączenia społecznego Romów, które obejmowałby jeden z wiceprzewodniczących Parlamentu, w celu zapewnienia, aby kwestie romskie były uwzględniane w głównym nurcie właściwej polityki i prac legislacyjnych Parlamentu; jednocześnie apeluje, aby ustanowiono sieć uwzględniania problematyki Romów, której przewodniczyć i którą koordynować będzie Komisja Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych, a w jej skład wejdzie przedstawiciel każdej komisji Parlamentu Europejskiego, w celu uzupełnienia i wzmocnienia pracy koordynatora, co zapewni efekt synergii i zagwarantuje, że powiązane i złożone problemy, z którymi zmagają się społeczności romska, zostaną rozwiązane w ramach kompleksowego, horyzontalnego podejścia; uważa, że zarówno koordynator Parlamentu, jak i sieć ds. włączania Romów do głównego nurtu polityki powinny ściśle współpracować z Zespołem Międzypartyjnym ds. Różnorodności i Walki z Rasizmem;

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

31. zwraca uwagę na dodatkowe wyzwania związane ze swobodnym przepływem osób w UE oraz sytuacją Romów uciekających przed wojną w Ukrainie i na potrzebę wzmocnionej współpracy w tym zakresie między państwami członkowskimi; wzywa państwa członkowskie, aby podjęły skuteczne działania przeciwko segregacji migrantów romskich w obrębie UE i uchodźców romskich z Ukrainy oraz działania na rzecz ich ochrony przed bezprawnymi wydaleniami i dyskryminacją w dostępie do podstawowych usług, zwłaszcza w dziedzinie mieszkalnictwa, edukacji i zatrudnienia; wzywa państwa członkowskie do zapewnienia, aby uchodźcy, w tym Romowie, nie byli profilowani czy dyskryminowani w przypadku ubiegania się o tymczasową ochronę na podstawie dyrektywy w sprawie tymczasowej ochrony ani zmuszani do ubiegania się o azyl, oraz wzywa je, aby angażowały organizacje społeczeństwa obywatelskiego w zagwarantowanie wsparcia rzeczowego, bezpłatnego transportu i zakwaterowania w taki sam sposób wszystkim osobom uciekającym z Ukrainy; wzywa państwa członkowskie do wzmożenia wysiłków na rzecz właściwego egzekwowania rejestracji aktów urodzenia romskich dzieci, aby wyeliminować problem bezpieczeństwa dzieci wśród społeczności romskich w całej UE;
32. odnotowuje strategiczny plan działania Rady Europy na rzecz integracji Romów i Trawelerów (2020–2025); wzywa Komisję i państwa członkowskie, aby wraz z Radą Europy nadal łączyły wysiłki na rzecz wspierania równych szans, różnorodności i włączenia społecznego oraz walki z dyskryminacją i antycyganizmem;
33. zwraca uwagę, że programy i instrumenty, takie jak Erasmus Plus i gwarancja dla młodzieży, stwarzają możliwości dla młodych ludzi ze środowisk defaworyzowanych oraz dla Romów i ich organizacji;
34. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie i Komisji.

Alfreda Noncia Markowska, „Babcia Noncia”, w jęz. romskim „Bibi Nonća” (ur. 10 maja 1926 w okolicach Stanisławowa[1], zm. 30 stycznia 2021[2]) – polska Romni, która w czasie II wojny światowej ocalała około pięćdziesięcioro dzieci romskich i żydowskich, w tym romskiego poetę Karola Parno Gierlińskiego oraz rodziców Romana Chojnackiego. Nazywana „romską Sandlerową”, uznawana za pierwszą osobę narodowości romskiej odznaczoną Orderem Odrodzenia Polski

Spotkanie Zespołu - "Nasz rzecznik "

Ostatnie przed przerwą wakacyjną spotkanie Zespołu Praw Uchodźców/czyn Inicjatywy „Nasz Rzecznik” było poświęcone podsumowaniu rezultatów naszych dotychczasowych działań, omówieniu najważniejszych bieżących problemów z perspektywy naszych organizacji i nakreśleniu planów na najbliższą przyszłość.

Zespół Praw Uchodźców/czyn przekazał już pierwsze postulaty do Biura RPO. Koordynatorka Eliza Gaust przedstawiła je Rzecznikowi Praw Obywatelskich także podczas spotkania 22 kwietnia z naszą Inicjatywą w Biurze RPO. Rzecznik zadeklarował wówczas gotowość zorganizowania mniejszych, technicznych spotkań z poszczególnymi zespołami. 7 lipca Prof. Wiącek przyjął w swoim warszawskim biurze delegację Zespołu Praw Osób LGBTQ+. Jako Zespół Praw Uchodźców/czyn również poprosimy RPO o takie spotkanie. Mogłoby się ono odbyć wczesną jesienią.

Eliza Gaust przypomniała też, że 5 maja, w Międzynarodowym Dniu Praw Osób z Niepełnosprawnościami, RPO skierował wystąpienie do Pełnomocnika Rządu ds. Uchodźców Wojennych z rekomendacjami dotyczącymi osób uchodźczych z niepełnosprawnością, z których część była zaproponowana przez nasz Zespół. Nasze postulaty były też przesłane i podniesione podczas Samorządowego Stołu dla Ukrainy.

Przedstawicielka organizacji Humanity in Action Polska przekazała nasze rekomendacje osobom i organizacjom ze środowiska osób z niepełnosprawnościami.

O działaniach Zespołu Eliza Gaust rozmawiała też z Anną Gmiterek-Zabłocką w audycji wyemitowanej przez Radio TOK.FM w 2 lipca. Informacja i podcast na stronie: <https://naszrzecznik.pl/o-naszym-rzeczniku-w-radio-tok-fm/>

13 lipca Ania Duniewicz i Eliza Gaust opowiedzą o Zespole Praw Uchodźców/czyn i Inicjatywie „Nasz Rzecznik” organizacjom z Polski i z zagranicy na Forum NGO Razem.

Podczas spotkania Zespołu rozmawialiśmy też o wsparciu udzielanym przez nasze organizacje osobom uchodźczym. Stowarzyszenie Hakoach prowadzi stały dyżur psycholożki w języku ukraińskim w swoim biurze przy Kościuszki 1 w Łodzi. Centralna Rada Romów w Polsce ma 15-osobowy zespół asystentów dla uchodźców ukraińskich pochodzenia romskiego, w tym dwóch psychologów i prawniczkę – Karolina Kwiatkowska zaprasza osoby potrzebujące do kontaktu przez stronę FB jej organizacji. Poznańska Fundacja Akceptacja organizuje m.in. transporty uchodźców/czyn z niepełnosprawnościami w kraju i za granicą.

Wśród najpilniejszych potrzeb osób uchodźczych z niepełnosprawnościami Anna Szymkowiak (Fundacja Akceptacja, Poznań) wymieniła zapewnienie możliwości zatrzymania się samochodu/ambulansu na dłuższej trasie w miejscach, gdzie osoba dorosła będzie mogła być przewieziona w sposób godny i bezpieczny. Wielogodzinne dowozy pokazują, jak ważne jest tworzenie sieci komfortek (pokojów pielęgnacyjnych wyposażonych w leżanki dla osób dorosłych) na terenie całej Polski.

Rozmawialiśmy też o fali hejtu wobec osób uchodźczych i osób je wspierających.

Przypomnialiśmy o wsparciu, jakie udziela takim osobom Biuro RPO (także w j. ukraińskim) oraz organizacje działające na rzecz migrantów i uchodźców, jak Nomada:

„Wyjść z cienia” – wsparcie pokrzywdzonych przestępstwami motywowanymi uprzedzeniami
Jak podkreślała Anna Szymkowiak, nakłady na pomoc społeczną, medyczną, wychnieniową powinny zwiększać się jednocześnie dla Polaków i uchodźców, by nie napędzać fali niechęci do uchodźców.

Dyskutowaliśmy też o tym, jak może w najbliższym czasie wyglądać sytuacja osób uchodźczych, które znalazły schronienie w Polskich domach. Wiemy już o przypadkach usuwania tych osób z domów w związku z brakiem wsparcia finansowego. Wielu z nich grozi bezdomność. Karolina Kwiatkowska, działająca w sektorze Ochrony UNHCR, alarmowała, że finansowanie się wykrusza i ubywa darczyńców wspierających osoby

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

uchodźcze. W wielu ośrodkach wsparcia i punktach recepcyjnych brakuje podstawowych rzeczy. Nie wiadomo, czy ośrodki będą nadal finansowane przez wojewodów – w wielu miastach wojewodowie już nie chcą już dofinansowywać ośrodków. Bez wsparcia finansowego dla NGO-sów nie będzie można dalej realizować działań wspierających uchodźców – mówiła Anna Szymkowiak, która podniosła postulat zwiększenia budżetu .

Brak zapobiegania podwójnym standardom i dyskryminacji

Organizacje pozarządowe, działające na rzecz romskich uchodźców i uchodźczyń, podkreślają, że osoby romskiego pochodzenia, uciekające przed wojną w Ukrainie, stale spotykają się w Polsce z dyskryminacją ze strony niektórych osób pracujących i pomagających w ośrodkach recepcyjnych. Przejawiało się to m.in. w unikaniu udzielenia informacji czy pomocy, wydawaniu mniejszej liczby odzieży czy porcji żywności lub oskarżeniach o kradzież, przy jednoczesnym braku dowodów. W opinii Amnesty International, brakuje skutecznej odpowiedzi na te problemy ze strony państwa. Pomimo działań, jakie jednostki rządowe podejmują na rzecz równego traktowania i bezpieczeństwa wszystkich uchodźców i uchodźczyń, akty dyskryminacji wobec osób romskiego pochodzenia w ośrodkach tymczasowego zakwaterowania i punktach pomocy nadal mają miejsce.

Departament Spraw Międzynarodowych i Migracji MSWiA poinformował Amnesty International, że do ministerstwa nie wpłynęły bezpośrednio żadne oficjalne skargi związane z dyskryminacją romskich uchodźców i uchodźczyń z Ukrainy⁵. Tymczasem w trakcie rozmów przeprowadzanych w ośrodku recepcyjnym w Nadarzynie cztery z ośmiu romskich uchodźczyń poinformowały, że spotkały się z jakąś formą nierównego traktowania w ośrodku – ze strony niektórych wolontariuszy i wolontariuszek i/lub innych uchodźców i uchodźczyń – z uwagi na swoją przynależność etniczną.

Amnesty International przeprowadziła rozmowy po niemal 4 miesiącach od początku rosyjskiej agresji na Ukrainę. To wystarczająco długi czas, by państwo zwróciło uwagę na problem podwójnych standardów względem romskich uchodźców i uchodźczyń. Ministerstwo zapewniło Amnesty International, że pewne działania zostały już podjęte, m.in. nawiązano współpracę z organizacjami romskimi w celu rozwiązywania pojawiających się problemów. Takie działania należy ocenić jako dobrą praktykę zmniejszającą ryzyko dyskryminacji i nierównego traktowania.

Ksenofobia i stereotypy w wypowiedziach przedstawicieli władz

By integracja społeczności romskiej w Polsce była skuteczna, konieczna jest także edukacja antydyskryminacyjna oraz promowanie przez państwo otwartości i inkluzywności. Tymczasem zdarzają się przypadki, w których niechęć i stereotypy względem uchodźców i uchodźczyń romskich powielają przedstawiciele rządu i samorządów⁶. Amnesty International zwraca uwagę, że powielanie takich negatywnych stereotypów dotyczących Romów i Romek przez przedstawicieli instytucji publicznych utrzymuje i pogłębia niechęć oraz uprzedzenia wobec tej społeczności, co w konsekwencji prowadzi do dyskryminacji, marginalizacji a nawet bezpośredniego zagrożenia dla uchodźców pochodzenia romskiego. Tymczasem Międzynarodowa Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej zobowiązuje Polskę do „podjęcia skutecznych środków, zwłaszcza w dziedzinie oświaty, wychowania, kultury i informacji, w celu zwalczania przesądów prowadzących do dyskryminacji rasowej oraz w celu popierania wzajemnego zrozumienia, tolerancji i przyjaźni między narodami i grupami rasowymi lub etnicznymi” (art. 7.).

Rekomendacje

Amnesty International odnotowała również pozytywne zmiany w procesie przyjmowania i integracji uchodźców i uchodźczyń romskich. Przedstawiciele MSWiA, część samorządowców i władz wojewódzkich spotkali się z organizacjami działającymi na rzecz społeczności romskiej, by

ROMOWIE POLSKA-ŚWIAT

porozmawiać o wyzwaniach i potrzebach uchodźców pochodzenia romskiego. Niektóre z tych organizacji, jak na przykład Fundacja w Stronę Dialogu, nawiązały współpracę z władzami samorządowymi lub wojewódzkimi. Centralna Rada Romów stale współpracuje z organami unijnymi oraz z niektórymi pełnomocnikami wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych w kwestii pomocy romskim uchodźcom i uchodźczyniom w Polsce. Niemniej jednak problemy, o których piszemy powyżej, wymagają bardziej zdecydowanej reakcji ze strony instytucji publicznych. Przedstawiamy rekomendacje dla Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Pełnomocniczki Rządu do spraw Równego Traktowania Anny Schmidt, których realizacja pozwoli zapewnić bezpieczeństwo i równe traktowanie wszystkich uchodźców i uchodźczyń z Ukrainy:

W zakresie prawa do godnego zakwaterowania bez dyskryminacji:

stałe monitorowanie przez władze wojewódzkie ośrodków recepcyjnych, hoteli oraz innych miejsc tymczasowego zakwaterowania dla uchodźców i uchodźczyń pod kątem zapewniania schronienia wszystkim uchodźcom z Ukrainy, którzy tego potrzebują,

zorganizowanie przez państwo bezpiecznego zakwaterowania dla uchodźców romskich i/lub wsparcie organizacji pozarządowych w tworzeniu takich miejsc.

W zakresie zapobiegania dyskryminacji i podwójnym standardom:

nawiązanie trwałej i efektywnej współpracy województw z organizacjami pozarządowymi, w celu zapewnienia jasnej komunikacji między uchodźcami i uchodźczyniami pochodzenia romskiego a osobami pracującymi, pomagającymi i zarządzającymi miejscami tymczasowego zakwaterowania dla uchodźców, a także zapewnienia Romom i Romkom niezbędnej opieki i wsparcia jako grupie szczególnie narażonej na dyskryminację,

prowadzenie przez władze centralne i samorządowe szkoleń antydyskryminacyjnych dla osób pracujących i pomagających w obiektach tymczasowego zakwaterowania uchodźców z Ukrainy, ze szczególnym uwzględnieniem walki z dyskryminacją społeczności romskiej i innych grup szczególnie narażonych na dyskryminację, stałe i skuteczne monitorowanie przez władze, czy w obiektach tymczasowego zakwaterowania uchodźców i uchodźczyń z Ukrainy nie dochodzi do aktów dyskryminacji i podwójnych standardów, zwłaszcza względem społeczności romskiej i innych grup szczególnie narażonych na dyskryminację,

podjęcie niezbędnych działań przez Pełnomocniczkę Rządu do spraw Równego Traktowania w celu wyeliminowania przypadków nierównego traktowania uchodźców i uchodźczyń pochodzenia romskiego, a także stałe monitorowanie sytuacji tej grupy osób, uwrażliwienie przedstawicieli rządu i samorządów na problem skutków publicznych wypowiedzi o charakterze dyskryminującym wobec uchodźców romskiego pochodzenia, a także natychmiastowe reagowanie i potępienie wypowiedzi, które opierają się na uprzedzeniach i stereotypach.

**Ministerstwo
Kultur
i Dziedzictwa
Narodowego**

**Wydanie kwartalnika "RROM PO OROM"
dofinansowana ze środków Ministra Kultury i
Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu
Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego
oraz ze środków Gminy Miasta Radomia**